

ISSN: 2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

ВЕСТНИК ЮРИСТА * LAWYER HERALD

ҲУҚУҚИЙ, ИЖТИМОИЙ, ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖУРНАЛ

CYBERLENINKA

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN 2181-9416
Doi Journal 10.26739/2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

2 СОН, 3 ЖИЛД

ВЕСТНИК ЮРИСТА

НОМЕР 2, ВЫПУСК 3

LAWYER HERALD

VOLUME 2, ISSUE 3

TOSHKENT-2023

МУНДАРИЖА

ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ. ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ

- 1. АХМЕДШАЕВА Мавлюда Ахатовна**
ЎЗБЕКИСТОН ҲУҚУҚ ТИЗИМИДА ҚОНУН ВА КОДЕКСНИНГ ЎЗАРО НИСБАТИ.....8
- 2. ХУЖАНАЗАРОВ Азизжон Анварович**
ТЎҒРИДАН-ТЎҒРИ ТАЪСИР ҚИЛУВЧИ ҚОНУНЛАР:
ТАҲЛИЛ ВА ТАКЛИФ 14

КОНСТИТУЦИЯВИЙ ҲУҚУҚ, МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ, МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ

- 3. АБДУЛЛАЕВА Мафтуна Мурот қизи**
ЎЗБЕКИСТОНДА КОНСТИТУЦИЯВИЙ ШИКОЯТНИ
АМАЛГА ОШИРИШНИНГ МУАММОЛАРИ 19
- 4. НАРИМАНОВ Бекзод Абдувалиевич**
ЎЗБЕКИСТОНДА НОДАВЛАТ НОТИЖОРАТ ТАШКИЛОТЛАРИНИ ҚЎЛЛАБ-
ҚУВВАТЛАШНИНГ АЙРИМ ҲУҚУҚИЙ МАСАЛАЛАРИ: ЎЗБЕКИСТОН НОДАВЛАТ
НОТИЖОРАТ ТАШКИЛОТЛАРИ МИЛЛИЙ АССОЦИАЦИЯСИ МИСОЛИДА.....24
- 5. РАХМОНОВ Зафаржон Зайниддинович**
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ДАВЛАТ ФУҚАРОЛИК ХИЗМАТИ СОҲАСИДА
ДАВЛАТ БОШҚАРУВИНИНГ ЎРНИ..... 32

ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ

- 6. БАБАКУЛОВ Зафар Курбанназарович**
ТОВАР БЕЛГИСИНинГ ТРАНСЧЕГАРАВИЙ САВДО МУОМАЛАСИДАГИ
ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ МАҚОМИ МАСАЛАЛАРИ 41
- 7. ПЎЛАТОВ Алишер Рамазанович**
КРИПТОВАЛЮТАНИ ВУЖУДГА КЕЛИШИ ВА УНИ МУОМАЛАСИНИ ТАРТИБГА СОЛИШ
БЎЙИЧА АСОСИЙ ЁНДАШУВЛАР 49
- 8. НАСУЛЛАЕВ Мубин Нутфуллаевич**
ТЎЛОВГА ҚОБИЛИЯТСИЗЛИК МУНОСАБАТЛАРИНИ ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ
АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ57

СУД ҲОКИМИЯТИ. ПРОКУРОР НАЗОРАТИ. ҲУҚУҚНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ФАОЛИЯТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ

- 9. УРОЗБАЕВ Сардорбек**
ПРОКУРАТУРА ОРГАНЛАРИДА ХИЗМАТ ЎТАШНИНГ
НАЗАРИЙ-ҲУҚУҚИЙ ЖИҲАТЛАРИ..... 65

ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИ, ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ. КРИМИНОЛОГИЯ. ЖИНОЯТ-ИЖРОИЯ ҲУҚУҚИ

- 10. НОРМАНОВА Клара Эшназаровна**
ЭКСЦЕСС ИШТИРОКЧИЛИКНИ КВАЛИФИКАЦИЯ ҚИЛИШ 72

ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИ. КРИМИНАЛИСТИКА, ТЕЗКОР-ҚИДИРУВ ҲУҚУҚ ВА СУД ЭКСПЕРТИЗАСИ

11. БАБАБЕКОВ Нодир Джурабаевич ТЕРГОВГА ҚАДАР ТЕКШИРУВ ЖАРАЁНИДА МАХСУС БИЛИМЛАРДАН ФЙДАЛАНИШ	80
12. УМАРХОНОВ Азизхон Шарипхонович ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИ ИШТИРОКЧИЛАРИНИНГ ХАВФСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ ЧОРАЛАРИНИНГ ТАСНИФЛАНИШИ	87

ХАЛҚАРО ҲУҚУҚ ВА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ

13. ГАФУРОВА Нозимахон Эльдаровна, ТОШМАТОВА Висолахон РОЛЬ БИОЭТИЧЕСКОЙ НАУКИ В ЗАЩИТЕ ПРАВ ПАЦИЕНТОВ В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ COVID-19	96
14. ХАМДАМОВА Фируза Уразалиевна ГОСУДАРСТВО КАК СУБЪЕКТ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНОЙ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ.....	104
15. РАХМОНОВА Сабрина НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ ДИСКРИМИНАЦИИ ПО ПРИЗНАКУ ПОЛА КАК ОСНОВА ОБЕСПЕЧЕНИЯ РАВНЫЕ ПРАВА И ВОЗМОЖНОСТИ ПРИ РЕГУЛИРОВАНИИ ТРУДОВЫХ ОТНОШЕНИЙ	110

ҲУҚУҚИЙ АМАЛИЁТ ВА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА

16. ШАКУРОВ Рафик Равильевич ПЕДАГОГИКА ТУШУНЧАСИ ВА УНИНГ ҲУҚУҚИЙ ТАЪМИНЛАНИШИ.....	115
--	-----

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ ВЕСТНИК ЮРИСТА LAWYER HERALD

СУД ҲОКИМИЯТИ. ПРОКУРОР НАЗОРАТИ. ҲУҚУҚНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ФАОЛИЯТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ

УРОЗБАЕВ Сардорбек

Бош прокуратура бошқарма бошлиғи ўринбосари,
юридик фанлар номзоди

ПРОКУРАТУРА ОРГАНЛАРИДА ХИЗМАТ ЎТАШНИНГ НАЗАРИЙ-ҲУҚУҚИЙ ЖИҲАТЛАРИ

For citation (иқтибос келтириш учун, для цитирования): УРОЗБАЕВ С. Прокуратура органларида хизмат ўташнинг назарий-ҳуқуқий жиҳатлари // Юрист ахборотномаси – Вестник юриста – Lawyer herald. № 2 (2023) Б. 65-71.

 2 (2023) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9416-2023-2-9>

АННОТАЦИЯ

Мақолада прокуратура органларида хизмат ўташ институтининг ўзига хослиги, хизмат ўташга оид назарий-ҳуқуқий тушунчалар ва халқаро стандартлар баён этилиб, прокуратура органларида хизмат ўташни такомиллаштириш юзасидан таклиф ва тавсиялар берилган.

Калит сўзлар: хизмат, давлат хизмати, ҳуқуқни муҳофаза қилиш хизмати, прокуратура органларида хизмат, хизмат ўташ босқичлари, прокуратура органлари ходимлари, прокурор.

УРОЗБАЕВ Сардорбек

Заместитель начальника Генеральной прокуратуры,
кандидат юридических наук

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ СЛУЖБЫ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРЫ

АННОТАЦИЯ

В статье описаны особенности института прохождения службы в органах прокуратуры, теоретико-правовые понятия и международные стандарты, касающиеся прохождения службы. Даны предложения и рекомендации по совершенствованию прохождения службы в органах прокуратуры.

Ключевые слова: служба, государственная служба, правоохранительная служба, служба в органах прокуратуры, стадии прохождения службы, сотрудники органов прокуратуры, прокурор.

THEORETICAL AND LEGAL ASPECTS OF SERVICE IN PROSECUTION BODIES

ANNOTATION

The article describes features of the institute of service in the prosecutor's office, theoretical and legal concepts and international standards related to the service. Proposals and recommendations for improving the service in the prosecutor's office are given.

Keywords: service, public service, law enforcement service, service in the prosecutor's office, stages of service, staff of the prosecutor's office, prosecutor.

Ўзбекистон Республикасида қонун устуворлигини таъминлаш ва суд-ҳуқуқ соҳасини ислоҳ қилиш бўйича сўнгги йилларда кенг қўламли ҳамда тизимли ислоҳотлар амалга оширилмоқда. Инсон қадрини улуғлаш, “ҳамма нарса инсон қадри учун” деган юксак ғоя ислоҳотларнинг туб негизи ва моҳиятини ташкил этади.

2017 – 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси [1] ва 2022 – 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг Тараққиёт стратегиясидаги [2] қонун устуворлигини таъминлашга оид йўналишларнинг мақсади ҳам айнан фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ишончли ҳимоя қилиш кафолатларини мустаҳкамлаш, инсон қадрини қонун устуворлиги ва конституциявий қонунийликни таъминлаш жараёнининг бош мезони сифатида белгилашдан иборат.

Ана шундай ўта муҳим ва айти пайтда стратегик аҳамиятдаги ишларни тўлақонли амалга оширишда давлат органлари, уларнинг ҳар бир ходимининг қонунчиликда белгилаб қўйилган ўз вазифаларини масъулият билан, сидқидилдан, “халқманфаатларига хизмат қилиш” қонун асосида бажаришларини тақозо этади.

Бунинг учун эса давлат органлари, шу жумладан ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар фаолиятини самарали ташкил этиш лозим. Асосий вазифалари қонун устуворлигини таъминлаш, қонунийликни мустаҳкамлаш, фуқароларнинг ҳуқуқ ҳамда эркинликларини ҳимоя қилишдан иборат Ўзбекистон Республикаси прокуратура органларининг бу борадаги фаолият самарадорлигини янада ошириш муҳим масаладир.

Айниқса, ушбу вазифаларни амалга оширишга лаёқатли бўлган, юксак малакали, шахсий ва ишчанлик сифатлари юқори, қонунларга, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларига сўзсиз риоя этилиши юзасидан адолат ва масъулият каби юксак туйғуларни шаклландирган ходимларни прокуратура органларига хизматга қабул қилиш долзарб аҳамиятга эгадир.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг “Прокуратура органлари зиммасига юклатилган вазифаларни самарали амалга ошириш салоҳиятига ҳамда юксак маънавий-ахлоқий фазилат ва масъулиятга эга бўлган профессионал кадрларни тарбиялаш ва тайёрлаш масаласи муҳим вазифаларимиздан биридир” [3] деган доктринал ғоялари ҳам айти шу масаланинг давлат сиёсати даражасида нақадар долзарблигидан далолат беради.

Бундай вазифаларни амалга ошириш учун прокуратура органларига хизматга қабул қилиш ва ходимларнинг хизмат ўташлари билан боғлиқ жараёнларни халқаро стандартлар, миллий ва халқаро миқёсдаги эксперт ҳамда мутахассисларнинг тавсиялари, илғор хорижий мамлакатлар тажрибасидан келиб чиқиб ташкил этиш мақсадга мувофиқ.

Бинобарин, мазкур масалаларни тартибга солишга қаратилган миллий қонунчилик нормалари, ҳуқуқни қўллаш амалиёти таҳлили, қолаверса, халқаро норма ҳамда стандартлар асосида прокуратура органларида хизмат ўташ институтини такомиллаштириш тақозо этилади.

Таъкидлаш жоизки, прокуратура органлари фаолиятига оид халқаро ташкилотлар ҳужжатлари, олимларнинг бу борадаги тадқиқотлари, халқаро ташкилотлар ва мутахассисларнинг фикрларида прокуратура органларига хизматга танлов ўтказиш, қабул қилиш, лавозимга тайинлаш, кўтариш, лавозимидан озод этиш, ходимларга интизомий жавобгарлик чораларини қўллаш ва бошқа масалалар қонунда назарда тутилиши лозимлиги қайд этилган.

Давлатимиз Раҳбарининг таъбири билан айтганда: “прокурорларнинг мақоми, уларнинг мустақиллигини таъминлаш масалалари, танлаш ва хизмат поғоналаридан ўстиришнинг холис мезонлари қонунда аниқ белгиланган бўлишига эришиш, ҳокимиятлар бўлининининг конституциявий тамойилидан келиб чиқиб, услуб ва мезонларни такомиллаштириш” вазифасини бажариш зарур [4].

Нуфузли халқаро ташкилотлар тавсияларида ҳам айтилиши шу масалаларга эътибор қаратилгани бежиз эмас. Хусусан, Иқтисодий Ҳамкорлик ва Тараққиёт Ташкилотининг тавсияларида прокурорларни танлаш ва улар томонидан хизмат ўташ қонун билан тартибга солиниши лозимлиги қайд этилиб, прокуратура органлари ва муассасаларининг барча лавозимларига саралаш (танлаш) ходимларнинг шахсий сифатлари, батартиблиги ва олдинги тажрибаси асосида очиқ танлов йўли билан ўтказилиши лозимлиги назарда тутилган [5].

Прокуратура органларида хизмат давлат хизматининг алоҳида тури сифатида прокуратура органлари фаолиятини ташкил этиш ва амалга оширишда ўта муҳим аҳамиятга эга. Прокуратура органларида хизмат ўташнинг қай даражада ташкил этилгани ушбу органлар фаолият самарадорлигини таъминлашнинг муҳим омили ҳисобланади.

Ушбу институтнинг тушунчаси, унинг ўзига хосликлари хусусида тўхтатилишдан олдин “хизмат” тушунчаси моҳиятини очиб бериш мақсадга мувофиқ.

Ўзбек тилининг изоҳли луғатида “хизмат” сўзига қуйидагича таъриф берилган: арабчадан олинган, “иш, лавозим, хизмат кўрсатиш, ёрдам”; бирор иш ёки меҳнат билан шуғулланиш; бирор ишни бажариш; иш, меҳнат; “хизмат қилмоқ”: 1) иш, юмуш қилмоқ; 2) бирор муассаса, корхонада ишламоқ; 3) муайян вазифани бажармоқ, керак бўлмоқ [6].

Хизмат – бу кишилар ижтимоий фаолиятининг бир тури. “Инсон, давлат ва жамиятнинг мақсадга мувофиқ фаолият йўналишларидан бири – бу хизматдир. Бу тушунча турли маъноларда: инсоннинг фаолият тури, ижтимоий-ҳуқуқий институт сифатида, давлат органларининг махсус тизими маъносида ишлатилиши мумкин. Демак, хизмат – бошқарувдан, давлат фаолиятини амалга оширишдан, бошқарувни таъминлашдан, аҳолига ижтимоий-маданий хизмат кўрсатишдан иборат” [7, Б.213]. А.П.Бахрахнинг хизмат тушунчасига берган мазкур тарифи алоҳида эътирофга лойиқ.

Шундай қилиб, фаолият тури сифатидаги хизмат ижтимоий муносабатлар тизимида жамият нормал ҳаёт фаолиятининг зарур омили сифатида пайдо бўлди ва ижтимоий фаолиятнинг бошқа турларини, энг аввало, ишлаб чиқаришни асосан интеллектуал жиҳатдан таъминлаш (ташкил этиш, лойиҳалаштириш ва ҳоказолар) воситасига айланди. Хизмат – ақлий меҳнат соҳаси, деган ёндашув узоқ йиллар давомида ҳукм сурганлиги бежиз эмас. Бу тушунча нотўғрилиги туфайли махсус адабиётлар саҳифаларидан яқиндагина ғойиб бўлди. Хизмат фаолияти, ишлаб чиқариш билан бир қаторда, жамият ижтимоий ҳаётининг бошқа соҳаларини, чунончи: тақсимлаш, ташқи алоқалар, ҳарбий иш, тартиб ва хавфсизликни сақлашни ҳам таъминлар эди [8].

Юқорида таъкидлаганимиздек, прокуратура органларида хизмат давлат хизматининг бир тури бўлиб, ушбу тушунча билан узвий алоқадорликда намоён бўлади. Шу ўринда “давлат хизмати” тушунчасига ҳам тўхталиб ўтишни лозим, деб ҳисоблаймиз.

Бу борада Н.Саид-Ғазиеванинг фикрларини келтириш ўринли. Хизмат фаолиятининг турлари, шакллари кўп йиллар давомида шаклланган, хизматни ташкил этиш ва унинг фаолияти масалаларини тартибга соладиган қонунлар қабул қилинган ва қабул қилинмоқда. Хизматнинг шаклланиши ва ривожланиши жамият доирасида ҳамда унинг эҳтиёжлари учун амалга оширилган. Инсоният тараққиётининг дастлабки босқичидаёқ

меҳнат тақсимооти унда турли хил ижтимоий гуруҳлар шаклланишига олиб келган. Бу гуруҳлар кейинчалик синфлар, табақалар, яъни ишчилар, деҳқонлар, зиёлилар деб номланди. Мазкур ижтимоий гуруҳлар орасидан хизматчилар гуруҳи ҳам муносиб ўрин эгаллади, уларнинг фаолияти эса “хизмат” деган номни олди. Бу давлат пайдо бўлишидан анча олдин рўй берди. Сўнгра хизматнинг ўзида ҳам табақаланиш амалга ошди: давлат вужудга келиши билан **давлат хизмати** пайдо бўлди [9].

Давлат хизмати хизматнинг асосий тури ҳисобланади.

Давлат хизмати давлат мақсадлари ва вазифаларини давлат лавозимини бажариш ёрдамида амалга оширишда фуқароларнинг амалий иштирокидир [10, Б.6].

Мазкур тушунчани таърифлашга нисбатан ёндашувга яна бир мисол келтирамиз: «Давлат хизмати – давлат аппаратининг амалдаги қонун ҳужжатларига асосланган ташкилий-таркибий тузилиши ва мазкур аппарат ходимларининг (давлат хизматчиларининг) жамият эҳтиёжларини қондириш, шахс ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини рўёбга чиқариш мақсадида давлат бошқаруви вазифаларини бажариш борасидаги фаолиятидир» [11, Б.13].

«Ҳуқуқни муҳофаза қилиш хизмати» ҳам давлат хизматининг ўзига хос бир тури ҳисобланади. Мазкур тушунчага таъриф беришда турли хил ёндашув шаклланганлигини кузатиш мумкин. А.М.Артемяевнинг фикрига кўра, ҳуқуқни муҳофаза қилиш хизмати давлат ҳокимиятининг ўзига хос бўғини бўлиб, у фуқаролик ва ҳарбий давлат хизматининг хусусиятларини ўзида мужассам этган, лекин айни пайтда ўз мустақиллигини сақлаб, улар билан чамбарчас боғлиқ бўлиб, ўзига хос хусусиятларга мувофиқ ўз вазифалари ва функцияларини белгилайди [12].

Р.В.Нагорных фикрича, ҳуқуқни муҳофаза қилиш фаолияти соҳасида ваколатларга эга бўлган федерал давлат органлари тизимидан келиб чиққан ҳолда давлат ҳуқуқни муҳофаза қилиш хизматининг қуйидаги турларини ажратиш мумкин: РФ Прокуратура органларидаги ва РФ Тергов қўмитасидаги ҳуқуқни муҳофаза қилиш хизмати; ички ишлар органларидаги ҳуқуқни муҳофаза қилиш хизмати; РФ Фуқаро муҳофазаси ишлари бўйича вазирлиги органларидаги ҳуқуқни муҳофаза қилиш хизмати... [13].

Айрим давлатларда ҳуқуқни муҳофаза қилиш хизмати тўғрисида махсус қонунлар қабул қилинган. Жумладан, Қозоғистон Республикаси «Ҳуқуқни муҳофаза қилиш хизмати тўғрисида» қонун қабул қилинган. Мазкур Қонуннинг 1-моддасига кўра, ҳуқуқни муҳофаза қилиш хизмати – ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларининг лавозимларидаги давлат хизматининг алоҳида тури, шунингдек ушбу Қонуннинг 44-моддасида назарда тутилган ҳолларда хизмат ўташ [14].

Юқоридагилардан келиб чиқиб, амалдаги қонунчилик ва назарий-илмий тушунчалар асосида прокуратура органларида хизмат тушунчасига қуйидагича таъриф бериш мумкин: прокуратурада органларидаги хизмат – бу прокуратура органлари ходимларининг қонунларнинг аниқ ва бир хилда бажарилиши устидан назоратни ҳамда прокуратура органларининг қонунда белгиланган вазифаларини амалга ошириш бўйича касбий хизмат фаолияти ҳисобланади.

Мазкур тушунчани прокуратура органларининг вазифаларидан келиб чиққан ҳолда янада аниқроқ баён қиладиган бўлсак, **прокуратура органларида хизмат** – қонун устуворлигини таъминлаш, қонунийликни мустаҳкамлаш, фуқароларнинг ҳуқуқ ҳамда эркинликларини, жамият ва давлатнинг қонун билан қўриқладиган манфаатларини, Ўзбекистон Республикаси конституциявий тузумини ҳимоя қилиш, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва профилактика қилишдан иборат давлат хизмати тури.

Шу билан бирга, прокуратура органларидаги хизмат – бу давлат хизмати, шу жумладан ҳуқуқни муҳофаза қилиш хизматининг алоҳида тури ҳисобланади.

Юқоридагиларга кўра, Ўзбекистон Республикасининг “Прокуратура тўғрисида”ги Қонунига “**прокуратура органларида хизмат** – ушбу қонунда белгиланган прокуратура органлари вазифаларини амалга оширишдан иборат махсус давлат хизмати тури” деган тушунчани киритиш мақсадга мувофиқ.

Таъкидлаш керакки, прокуратура органларида хизматни прокуратура органлари ходимлари амалга оширади. Шу боис, прокуратура органлари ходимлари тушунчасини очиб бериш лозим. “Прокуратура тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг [15] 56-моддасига кўра, “прокуратура органлари ходимлари” деган атама замирида даражали унвонларга (ҳарбий унвонларга) эга бўлган прокуратура органлари ва муассасаларининг барча ходимларини, шунингдек прокуратура иш ўрганувчиларини тушуниш керак.

Прокуратура органлари ходимлари орасида прокурорлар конституциявий мақомга эга бўлган давлат хизматчилари ҳисобланади. Бироқ, амалдаги қонунлар ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда **“прокурор”** атамасига таъриф берилмаган. Шу боис, **“прокурор”** атамасини қонун даражасида мустаҳкамлаб қўйиш, яъни қонунга **“прокурор – Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси, ушбу Қонун ва бошқа қонунчилик ҳужжатларида назарда тутилган ваколатларни амалга оширувчи, ушбу Қонунда белгиланган тартибда лавозимга тайинланган мансабдор шахс”** деган тушунчасини киритиш таклиф этилади.

Хизматга қабул қилишдан олдин ходимлар номзод сифатида ўрганилади ва уларни хизматга қабул қилиш юзасидан тегишли тартиб-таомиллар амалга оширилади. Прокуратура органлари фаолиятига оид қонун ҳужжатларида тизимда хизмат ўташга **“номзод”** тушунчасига таъриф берилмаган, унинг мақоми аниқлаштирилмаган. Шунга кўра, **қонунга мазкур тушунчани киритиш** мақсадга мувофиқ ҳисобланади:

“номзод – прокуратура органларига хизматга кириш учун ариза билан прокуратура органларига мурожаат қилган Ўзбекистон Республикасининг фуқароси”.

Давлат хизмати, шужумладан прокуратура органларида хизмат ўташ ўзига хос жараён бўлиб, муайян тартиб-қоидалар асосида амалга ошириладиган бир неча босқичларни ўз ичига олади.

Ю.А.Тихомировнинг ёзишича, давлат хизматини ўташ узлуксиз жараёндир. Унинг барча асосий босқичлари қатъий тартибга солиниши керак. Унинг турли босқичлари бўйича меъёрий талабларга риоя қилмасдан туриб, хизмат кўрсатишнинг юқори даражада ташкил этилишини ва бошқарув ишининг самарадорлигини таъминлаш қийин.

Д.Д.Семенчуков эса прокуратура органларида хизмат кўрсатишнинг асосий босқичлари сифатида қуйидагиларни ажратиб кўрсатади: давлат хизматига кириш, мансаб даражаларини бериш, аттестациядан ўтказиш, рағбатлантириш ва интизомий жавобгарликка тортиш тартиби, хизматни тугатиш. В.В.Стрельниковнинг фикрича, хизмат босқичлари, юқорида айтиб ўтилганлардан ташқари, ўзининг алоҳида аҳамиятига кўра, қасамёд қабул қилиш ва прокуратура органлари ва муассасаларида қисқа муддатли иш тажрибасига эга бўлган ходимларни тайёрлашни ҳам ўз ичига олади [16].

Қайд этиш керакки, прокуратура органларида хизмат мазмуни қонун ҳужжатларида белгиланган **қоидалар ва тартиблар мажмуи** билан белгиланади, улар:

- прокуратура органларига хизматга қабул қилиш шартлари ва тартиби;
- прокурор лавозимига номзодларга қўйиладиган талаблар;
- хизмат кўрсатиш тартиби;
- прокурорларнинг рағбатлантирилиши ва жавобгарлиги, уларнинг ҳуқуқий, ижтимоий ва моддий таъминланиши;
- прокуратура органлари ва муассасаларида хизматни тугатиш асослари, тартиби ва бошқа масалалар.

Юқоридагилардан келиб чиқиб, прокуратура органларида хизмат қуйидаги босқичлардан иборатлигини кўрсатиш мумкин:

- 1) хизматга қабул қилиш;
- 2) хизматни ўташ;
- 3) хизматни тугатиш.

Ушбу босқичларнинг ҳар бири ўзига хос тарзда муайян кетма-кетликда амалга ошириладиган жараёнларни ўз ичига олади. Хусусан, хизматга қабул қилиш босқичининг

ўзида ушбу жараённинг бирламчи элементлари намоён бўлади. Масалан, хизмат ўташга номзодларни танлаш, ўрганиш, улар ўртасида танлов ўтказиш, номзодларни саралаш ва бошқалар.

Баён этилган фикрлар ҳамда халқаро стандартлар, хорижий мамлакатлар ва миллий қонунчилигимиз таҳлили асосида Ўзбекистон Республикасининг “Прокуратура тўғрисида”ги Қонунини **“Прокуратура органларида хизмат ўташ”** ҳақидаги махсус бўлим билан тўлдириш таклиф этилади. Ушбу бўлимда прокуратура органларига хизматга қабул қилиш ва хизмат ўташ тартиби, прокуратура органларида хизматдан четлаштириш ва хизматни тугатиш масалалари, прокуратура органлари ходимларининг интизомий жавобгарлиги ва бошқа масалаларни ёритиш мақсадга мувофиқ.

Зеро, халқаро стандартлар талабларида ҳам мазкур масала қонун доирасида мустақамланиши назарда тутилган. Хусусан, Европа иқтисодий ҳамкорлик ташкилоти томонидан 2020 йилда нашр этилган “Шарқий Европа, Марказий Осиё ва Тинч океани ҳудуди бўйича прокурорларнинг мустақиллиги” қўлланмасига [17] кўра, **прокурорнинг мустақиллигини таъминлаш учун уларни хизматга қабул қилиш ва лавозимини кўтариш касбий ваколат ва ҳалоллик мезонлари асосида адолатли, холис ва рақобатбардош танлов орқали амалга оширилиши керак.** Бунда, ишга қабул қилиш ва лавозимга кўтариш тартиби **қонун билан қатъий тартибга солиниши** лозимлиги қайд этилган.

Хулоса ўрнида айтиш керакки, прокуратура органларида хизмат ўташ институти замон талаблари, халқаро стандартлар, хорижий мамлакатлар тажрибаси, ҳуқуқни қўллаш амалиёти таҳлили асосида такомиллаштириб борилади. Мазкур жараён асосий вазибалари қонун устуворлигини таъминлаш, қонунийликни мустақамлаш, фуқароларнинг ҳуқуқ ҳамда эркинликларини ҳимоя қилишдан иборат прокуратура органларининг фаолият самарадорлигини янада оширишда муҳим ўринга эга.

Иқтибослар/Сноски/References:

1. 2017 – 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси // URL: <https://lex.uz/uz/docs/3107036#3109146>;
2. 2022–2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг Тараққиёт стратегияси // URL: <https://lex.uz/uz/docs/5841063>;
3. Ш.М.Мирзиёев. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. - Тошкент: «Ўзбекистон» НМИУ, 2017. 211-бет;
4. Мирзиёев Ш.М. Янги Ўзбекистон стратегияси (Матн) – Тошкент: “O‘zbekiston” нашриёти, 2021. 108-бет.
5. Антикоррупционные реформы в Узбекистане 4-й раунд мониторинга в рамках Стамбульского плана действий по борьбе с коррупцией. ОЭСР 2019 // URL: <https://www.oecd.org/corruption/acn/OECD-ACN-Uzbekistan-4th-Round-Monitoring-Report-2019-RUS.pdf>;
6. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. “Ўзбекистон миллий энциклопедияси” Давлат илмий нашриёти. – Т.: 2006-2008 й.й, 395-бет.
7. Бахрах А.П. Административное право. – М.: БЕК. 1993.
8. Н.Ш.Саид-Газиева. Ўзбекистонда давлат хизматини ислоҳ қилишнинг назарий ва амалий муаммолари. Юридик фанлар доктори илмий даражасини олиш учун ёзилган диссертация. – Т., 2010 й., 22-бет.
9. Н.Ш.Саид-Газиева. Ўзбекистонда давлат хизматини ислоҳ қилишнинг назарий ва амалий муаммолари. Юридик фанлар доктори илмий даражасини олиш учун ёзилган диссертация. – Т., 2010 й., 22-бет.
10. Комаровский В.С., Тимофеева Л.Н. Конфликты граждан с чиновниками: почему и зачем? // Государство и право. – М.,1997. – № 10.
11. Буравлев Ю.М. Проблемы реформирования и управления системой

государственной службы в России // Государство и право. – М., 2003. –№ 7.

12. Артемьев Александр Михайлович. Государственная Правоохранительная Служба: Системные Свойства, Функции, Правовое Обеспечение. Автореферат. Москва – 2008 // URL: <https://www.dissercat.com/content/gosudarstvennaya-pravookhranitelnaya-sluzhba-sistemnye-svoystva-funksii-pravovoe-obespeche-0>;

13. Р.В.Нагорнқх. Теоретические проблемы отраслей права, Виды Государственной правоохранительной службы: спорнқе вопросқ определения. // URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vidy-gosudarstvennoy-pravookhranitelnoy-sluzhby-spornye-voprosy-opredeleniya/viewer>;

14. Қозоғистон Республикаси «Хуқуқни муҳофаза қилиш хизмати тўғрисида» Қонун // URL: <http://online.zakon.kz>;

15. “Прокуратура тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни // URL: <https://lex.uz/uz/docs/106197>;

16. Стрельников Владilen Владимирович. Административно-правовое регулирование службы в органах и учреждениях прокуратуры Российской Федерации: диссертация ... кандидата юридических наук: - Саратов, 2008. - 221 с. // URL: <http://www.dslib.net/admin-pravo/administrativno-pravovoe-regulirovanie-sluzhby-v-organah-i-uchrezhdenijah-prokuratury.html#2794994>;

17. “Шарқий Европа, Марказий Осиё ва Тинч океани ҳудуди бўйича прокурорларнинг мустақиллиги” қўлланмаси // URL: <https://www.oecd.org/corruption/acn/The-Independence-of-Prosecutors-in-Eastern-Europe-Central-Asia-andAsia-Pacific.pdf>.